

ОЦІНКА ДИНАМІКИ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ

Анотація. В публікації розглянуто динаміку капітальних інвестицій в сільське господарство та виявлено, що за останні 3 роки зниження капітальних інвестицій в агробізнес є нижчим середнього рівня зменшення таких надходжень у порівнянні з ситуацією в цілому по Україні. Також встановлено, що підприємства за такими видами економічними діяльності як будівництво та промисловість зазнали найбільшого скорочення капітальних інвестицій, в той час як транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність мають позитивну тенденцію в залученні інвестиційних коштів. За останні 3 роки динаміка надходжень капітальних інвестицій в сільське господарство має негативний тренд у порівнянні з передвоєнним періодом.

Ключові слова: інвестиції, агробізнес, сільське господарство, динаміка, тенденції.

Для довгострокового та ефективного функціонування підприємства мають залучатись капітальні інвестиції у створення, розвиток або модернізацію основних засобів виробництва, розвиток інфраструктури та інші активи, які мають тривалий період служби та можуть бути задіяні у процесі виробництва чи його обслуговуванні. Переважно капітальні інвестиції спрямовуються на придбання або будівництво таких об'єктів, як будівлі, машини, обладнання, транспортні засоби, технології тощо. У сільському господарстві такі інвестиції можуть спрямовуватися на купівлю землі, закладку багаторічних насаджень, розвиток тваринництва через закупівлю маточного поголів'я. Основною метою капіталовкладень є покращення виробничих можливостей підприємства через підвищення рівня інноваційної складової виробничих та обслуговуючих процесів, що дозволяє підвищити ефективність діяльності підприємства та забезпечити сталий розвиток у майбутньому з можливістю капіталізації агробізнесу.

Війна в Україні докорінно вплинула на потік капітальних інвестицій в цілому та в сільському господарстві зокрема. Так, офіційна статистика [1] щодо капітальних інвестицій за видами економічної діяльності в Україні в період з 2010 по 2024 роки включно вказує на те, що за останні 3 роки розмір капітальних інвестицій зменшився у порівнянні з довоєнним періодом (таблиця 1 та 2). Проте слід відзначити, що таке зменшення відбулось по різному в залежності від виду економічної діяльності. Наприклад у сільському господарстві, лісовому господарстві та рибному господарстві розмір капітальних інвестицій за останній трирічний період є найменшим за два попередніх аналогічних періоди. При цьому сільське господарство є третім за розміром інвестиційним напрямом (10,17% - частка капітальних інвестицій в структурі всіх інвестицій) після промисловості (35,38%) та державного управління й оборони, обов'язкового соціального страхування (10,42%). Також до найбільш інвестиційних напрямів входять транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (9,54%), оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (8,69%) та будівництво (7,42%). Всі інші напрями діяльності мають частку інвестування нижче 5 %, а їх сукупна частка за останні 3 роки в середньому становила біля 18,4 %. Слід зазначити, що найбільше за останні роки втратило будівництво в якому відзначається зменшення сумарних капітальних інвестицій у розмірі біля 41,1 млрд.грн. або 26 % за останні 3 роки у порівнянні з аналогічним довоєнним періодом. В той же час транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність мають приріст у 22,2% за аналогічний період, або 27,3 млрд.грн., що є найбільшим приростом серед інших видів економічної діяльності (з незначним приростом в цьому періоді також є фінансова та страхова діяльність, а також охорона здоров'я та надання соціальної допомоги).

Таблиця 1 - Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності в Україні по періодах за 2010-2024 роки, млн.грн.

Вид економічної діяльності	Періоди (роки)				
	2010-2012	2013-2015	2016-2018	2019-2021	2022-2024
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	46 412,3	67 537,7	180 831,4	179 759,4	159 756,6
Промисловість	225 708,7	271 472,2	460 949,6	677 656,4	555 903,9
Будівництво	102 518,1	120 316,5	152 614,2	157 686,1	116 590,8
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	67 149,9	63 568,9	115 439,3	144 643,5	136 543,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	77 233,6	52 674,8	113 129,6	122 622,1	149 874,2
Тимчасове розміщування й організація харчування	4 870,8	4 351,9	6 286,5	7 473,6	6 172,7
Інформація та телекомунікації	28 523,4	41 014,2	63 931,3	67 303,6	66 819,7
Фінансова та страхова діяльність	19 187,1	19 309,3	26 386,3	33 326,1	42 696,4
Операції з нерухомим майном	36 828,5	36 679,6	69 727,4	78 756,1	44 846,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	24 504,9	10 608,1	25 342,9	40 861,9	30 730,0
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	11 876,5	14 114,2	34 594,3	33 527,6	25 336,8
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	30 900,4	27 296,6	99 822,5	190 592,0	163 748,8
Освіта	5 372,5	3 391,4	10 209,9	12 395,4	7 155,4
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	6 740,4	5 337,3	19 326,1	46 099,5	55 862,8
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	5 012,1	4 097,5	6 282,3	11 342,0	8 105,1
Надання інших видів послуг	2 278,3	639,5	1 530,7	2 049,9	1 214,3
ВСЬОГО	695 117,4	742 409,7	1 386 404,0	1 806 095,3	1 571 357,8

Джерело: побудовано автором на основі [1]

В цілому економіка України втратила за останні 3 роки 234,7 млрд.грн. у порівнянні з аналогічним попереднім періодом, що становить мінус 13,0% від загальних капітальних інвестицій. Зазначимо, що сільське господарство має дещо нижчі темпи зниження капітальних інвестицій у порівнянні до їх загального зниження, яке було зафіксовано на позначці мінус 11,13% (табл. 2). Вочевидь, що така тенденція може негативно вплинути на діяльність агросектору враховуючи виклики та обмеження діяльності під час війни [2].

Таблиця 2 – Зміни в капітальних інвестиціях в основні види економічної діяльності в Україні за досліджувані періоди

Вид економічної діяльності	Період		Зміни капітальних інвестицій	
	2019/21	2022/24	млн.грн.	%
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	179 759,4	159 756,6	-20 002,8	-11,13
Промисловість	677 656,4	555 903,9	-121 752,6	-17,97
Будівництво	157 686,1	116 590,8	-41 095,3	-26,06
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	144 643,5	136 543,8	-8 099,7	-5,60
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	122 622,1	149 874,2	+ 27 252,2	+ 22,22
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	190 592,0	163 748,8	-26 843,1	-14,08
Всі інші види економічної діяльності	333 135,7	288 939,6	-44 196,2	-13,27
ВСЬОГО	1 806 095,3	1 571 357,8	-234 737,5	-13,00

Джерело: побудовано автором на основі [1]

Якщо деталізувати надходження капітальних інвестицій саме в сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство, доцільно відзначити, що за останні 15 років частка інвестицій між складовими саме цього виду економічної діяльності фактично не змінилась. Так, в середньому біля 98% всіх капітальних інвестицій припадає на сільське господарство, 1,74% – на лісове господарство та лісозаготівлі, і лише приблизно 0,29% на рибне господарство.

В ході дослідження капітальних інвестицій в сільське господарство було виявлено негативну динаміку наступного характеру. Так аналіз трендів надходження капіталовкладень показав, що за період 2010-2021 років тренд інвестицій був досить сприятливий для розвитку агробізнесу, а динаміку надходжень можна відобразити наступною лінійною функцією: $y = 5612,3x + 2374,7$ (в середньому щорічний приріст капітальних інвестицій в сільське господарство становив 5,6 млрд.грн). За останні 3 роки тренд змінився, а лінійна функція набула наступного вигляду: $y = -3954,4x + 107083$, що вказує на те, що щорічно сільське господарство недотримує майже 4 млрд. грн. капітальних інвестицій. Негативним є ще той факт, що у 2024 році розмір капітальних інвестицій був найнижчим в цій галузі починаючи з 2015 року (капітальні інвестиції 2015 року – 29,3 млрд. грн, 2024 року – 41,7 млрд.грн). Що правда були сподівання у 2023 році, що інвестиції в 2024 році можуть повернутись на довоєнний рівень (капітальні інвестиції у 2021 році становили 68,0 млрд. грн, а у 2023 рік – 63,4 млрд.грн). Проте війна в Україні досить істотно впливає на інвестиційні рішення і, як наслідок, можна очікувати, що до її закінчення інвестиційний клімат не поліпшиться. Враховуючи навіть те, що у 2024 році агросектор згенерував 59,3 % або 24,7 млрд.дол [3] валютних надходжень від експорту товарів України, складно буде повірити, що без належних капітальних інвестицій підприємства агробізнесу зможуть розвиватись. Крім цього потрібно враховувати, що багато підприємств сільського господарства постраждали від ведення війни, частина земель забруднена війною або наразі там ведуться бойові дії. Тому враховуючи зменшення капітальних надходжень можна спрогнозувати, що частини українських товаровиробників в майбутньому зіткнуться з розвитком своєї діяльності. Проте оцінка таким тенденціям буде наведена в наступних публікаціях.

Література

1. Капітальні інвестиції. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ahrarynyy-sektor-ukrayiny-u-2023-rotsi-skladovi-stiykosti-problemy-ta>
3. Державна підтримка аграріїв у 2025 році. URL: https://mcusercontent.com/24f9efec934ea49d2f2ad3141/files/ea0b0cf2-38ff-c247-9acd-83c4df3a6d51/1_Info_Brief_SP_ua.pdf

JEL Classification: Q13, Q16, O13, L66

Олександр САДОВНИК

*к.е.н., доцент, доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
sadvnyk@kneu.edu.ua*

Сергій КОВШИК

*аспірант кафедри бізнес-економіки та підприємництва
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
into-ukr@ukr.net*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ПРЯНОЩІВ ТА СПЕЦІЙ В УКРАЇНІ

Анотація. В публікації розглянуто перспективи розвитку ринку прянощів в Україні на базі стимулювання власного вирощування прямих трав та сировини, переробки та логістики вітчизняної продукції. Наведено основні види прямих трав, коренеплодів та іншої сировини,